

FINANȚAREA ZIARULUI „TRIBUNA” DIN SIBIU ȘI AFACEREA „FONDULUI IANCU” (1884-1899)

Vlad Popovici

Cluj-Napoca

Transformarea „Gazetei Transilvaniei” în cotidian și apariția „Tribunei” sibiene, în aprilie 1884, au reprezentat un moment important în istoria publicisticii românești ardelene. Dincolo de impactul politic, susținerea financiară a două ziare cu tiraj zilnic, de către un corp etnic insuficient dezvoltat economic, a devenit în scurt timp o problemă majoră resimțită destul de pregnant, cel puțin în cazul „Tribunei”, de către colectivul redacțional, situație care a impus apelul la surse alternative de finanțare.

Jurnalul sibian era editat de către „Institutul Tipografic” din Sibiu, societate pe acțiuni, al cărei capital de 40.000 florini a fost obținut prin vânzarea de acțiuni a 100 fl. bucata. Nu avem informații sigure despre cei care au cumpărat cele 400 de acțiuni¹. Date importante în această chestiune provin din memorialistica lui Ioan Slavici și dintr-o scrisoare a acestuia adresată lui Dimitrie A. Sturdza, databilă la începutul anului 1888², în care ministrul era informat că, în cei patru ani trecuți de la fondarea „Institutului”, fuseseră plasate acțiuni în valoare de 35.000 fl., restul fiind păstrate pentru eventuali cumpărători ulteriori. Din acești bani se plătise cautiunea de 6.000 fl., din care rămăseseră 5.600 fl. la sfârșitul anului 1887. Pentru tipografie, două mașini, trei serii de litere și materialul necesar s-au plătit 18.000 fl, din care numai tipografia Metzger costase 9.000 fl., conform unei informații din altă sursă³.

O intensă campanie de popularizare a fost dusă înaintea apariției „Tribunei” în toate ținuturile locuite de români, în speranța contractării unui număr cât mai mare de abonamente. Mai ales negustorul brașovean Diamandi Manole, prin

¹ Existau și acționari din România, dar nu știm dacă din 1884 sau ulterior. Ion Bianu era unul dintre aceștia (cf. *Scrisori către I. Bianu*, ediție îngrijită de Marieta Croicu și Petre Croicu, I, București, 1978, p. 315; Eugen Brote către I. Bianu, în 17 aprilie 1889).

² Stancu Ilin, *Ioan Slavici „...se pun în joc interesele tuturor românilor”*, în „Manuscriptum”, VIII, 1977, 2, p. 61 (I. Slavici către D. A. Sturdza, f. d.); I. Slavici, *Tribuna dlui dr. I. Rațiu. Explicări documentare*, Orăștie, 1896, p. 4, apud Lucian Boia, *Eugen Brote (1850-1912)*, București, 1974, p. 52.

³ Vasile Netea, *Noi contribuții la cunoașterea vieții și activității lui Visarion Roman. Corespondența sa cu George Barițiu și Iosif Hodoș*, Sibiu, 1942, p. 98-99.

legăturile sale din România, a strâns abonați din București, Iași, Botoșani, Târgoviște, Turnu-Măgurele, Călărași. Tot el i-a sugerat lui I. Slavici să scrie un „Apel” la prenumărare, date fiind talentele sale literare⁴, și să trimită câte un exemplar din numerele 1-10 fiecărui parlamentar din România și miniștrilor⁵. Abonamente au venit, de asemenea, din Bucovina⁶ și chiar de la românii din Pind.

Încă din primul an de apariție, ziarul a fost tipărit cu pierderi serioase, deoarece numărul abonaților era mult sub cel necesar. În mai 1884 ziarul avea aproximativ 700 de prenumerați, marea majoritate în Transilvania și România⁷, în condițiile în care era nevoie de 2000 de abonamente pentru a acoperi cheltuielile⁸. Deși numărul acestora era într-o ușoară și constantă creștere, apropiindu-se de 1000 la începutul lui 1886⁹, trebuie să presupunem că restul afacerilor „Institutului” mergeau foarte bine, acoperind pierderile „Tribunei”, din moment ce I. Slavici îi scria lui Vasile Mangra că „... situația Institutului s-a îndreptat în anul acesta, încât la finele anului sperăm să realizăm un câștig oarecare”¹⁰. Dovadă a acestei stări poate fi și faptul că Eugen Brote, la prima întâlnire cu D. A. Sturdza, i-a cerut ministrului ajutor pentru Școala de fete a „Astrei”, și nu pentru ziar¹¹.

Situația apare schimbată în 1887, când din corespondența lui Slavici aflăm că „Institutul” trecea printr-o grea criză financiară, cu polițele neplătite și aflându-se în pragul lichidării¹². Este foarte posibil ca acum să fi avut loc la „Tribuna” prima infuzie de bani din România. Nu știm dacă existaseră precedente, dar scrisorile directorului cotidianului sibian nu lasă niciun dubiu asupra apelului financiar, atunci când îi comunica lui I. Bianu: „Eu am vorbit și mi s-a zis că da. Mai stăruie și d-ta căci ne arde. Vorba de ieri te rog să n-o uiți căci ne arde. Îndeosebi eu îl port pe Coșbuc de vreo cinci luni acum în spinare și aș vrea să scap de el”¹³. O altă epistolă ne face să credem că avem într-adevăr de-a face, în 1887, cu primul ajutor financiar liberal: „Erau dintru început câțiva oameni, Diamandi Manole, G. B. Popp, Popea, Br. Ursu, la care ne adresam cu oarecare siguranță în momentele de criză. Acum nu mai îndrăznim, ci, din contră, trebuie să le spunem că a început să meargă bine, căci altfel nu s-ar învoi să continuăm cu biblioteca poporală și să mărim formatul.”¹⁴ Concluzia care se desprinde din rândurile de mai sus este că

⁴ Eugen Glück, Dumitru Vatamaniuc, Teofil Bugnariu, *Studii și documente privind activitatea lui Ioan Slavici*, II, Arad, 1976, p. 14-16 (D. Manole către I. Slavici în 8/20 aprilie 1884).

⁵ *Ibidem*, p. 16-17 (D. Manole către I. Slavici, în 7 mai 1884).

⁶ *Ibidem*, p. 17-18 (Vasile Murariu către I. Slavici, în 26 iulie 1884).

⁷ *Scrisori către I. Bianu*, IV, București, 1978, p. 263, (I. Slavici către I. Bianu, în 19 mai 1884).

⁸ I. Slavici, *Tribuna și tribuniștii*, Orăștie, 1896, p. 36.

⁹ *Scrisori către I. Bianu*, IV, p. 265 (I. Slavici către I. Bianu, în 5 ianuarie 1886).

¹⁰ E. Glück, D. Vatamaniuc, T. Bugnariu, *op. cit.*, II, p. 76 (I. Slavici către V. Mangra, în 27 aprilie 1886).

¹¹ L. Boia, *op. cit.*, p. 58-59.

¹² I. Stancu, *op. cit.*, p. 60-61 (I. Slavici către D. A. Sturdza în toamna lui 1887, f. d.).

¹³ *Scrisori către I. Bianu*, IV, p. 285 (I. Slavici către I. Bianu, în 16 noiembrie 1887).

¹⁴ *Ibidem*, p. 286-287 (I. Slavici către I. Bianu, în 30 noiembrie 1887).

până în toamna lui 1887, „Institutul” și „Tribuna” au fost finanțate de către transilvăneni, abia acum apelându-se la sursele externe, probabil în speranța păstrării colecției „Biblioteca populară” și a măririi formatului.

Această din urmă schimbare a avut loc în 1888, crezându-se că astfel vor fi atrase mai multe abonamente, iar la ședința Adunării generale a acționarilor din același an, Vincențiu Babeș și Alexandru Mocioni au fost cooptați între acționari, ziarul beneficiind astfel de o infuzie importantă de capital. Gruparea bănățeană cumpărase acțiunile rămase în valoare de 5000 fl., obținând astfel patru locuri în comitetul director¹⁵, dar apropierea s-a făcut din motive strict financiare și nu a durat decât un an. În ceea ce privește numărul abonaților, acesta era de 820, după ce se renunțase la 70 neplătitori din România și la 100 de învățători care primeau ziarul la jumătate de preț¹⁶.

Următoarea criză financiară s-a manifestat în 1889. În primăvară deficitul era de 7000 fl. și s-a hotărât redresarea prin reducerea capitalului cu 25%¹⁷, ajungându-se ca în decembrie să fie pusă în discuție, din nou, existența cotidianului sibian. Pentru a salva ziarul și a răscumpăra acțiunile bănățenilor s-a apelat la o colectă, fiind strânși 4000 fl. Suma a fost împărțită în 80 de „sorti” a 50 fl., iar tribuniștii și-au pus în joc toată influența pentru a obține banii. Sumele au fost împărțite pe orașe și s-au adunat 1000 fl. din Brașov și 500 fl. din Arad¹⁸, alți bani venind de la Caransebeș¹⁹, Cluj și, evident, din Sibiu.

Ziarul a fost salvat, dar s-a renunțat la serviciile lui George Coșbuc (trimis în România, în grija lui Titu Maiorescu), rămânând un deficit de aproape 2500 fl./an, care urmau să fie acoperiți prin cotizații. A continuat, astfel, apariția cotidiană a „Tribunei” în situația în care, la un moment dat, se pusese chiar problema transformării ei într-o publicație bilunară²⁰. Deficitul a fost acoperit în primăvara lui 1890 prin alți 60 de „sorti” de câte 50 fl., iar bănățenii s-au retras din comitetul director al acționarilor „Institutului”, păstrându-și însă acțiunile. La acea dată fuseseră șterse încă 280 de abonamente neplătite din România, rămânând doar 40 de prenumerați peste munți²¹.

Procesele de presă au ridicat, în același an, noi probleme, tribuniștii văzându-se nevoiți să apeleze la alte compromisuri politice pentru a continua publicarea ziarului. E. Brote, singurul reprezentant al direcțiunii în Comitetul Central Electoral (C. C. E.) al Partidului Național Român (P. N. R.), a solicitat convocarea unei ședințe, desfășurată pe 11-12 septembrie la Cluj²². Este foarte probabil că aici

¹⁵ L. Boia, *op. cit.*, p. 67.

¹⁶ *Scrisori către I. Bianu*, IV, p. 292 (I. Slavici către I. Bianu în 11/23 ianuarie 1888).

¹⁷ *Ibidem*, p. 325 (I. Slavici către I. Bianu, în 9/22 aprilie 1889).

¹⁸ E. Glück, D. Vatamaniuc, T. Bugnariu, *op. cit.*, II, p. 140 (E. Brote către I. Slavici, în decembrie 1889).

¹⁹ Enea Hodoș, *Scrisori*, Sibiu, 1940, p. 75-77 (E. Brote către E. Hodoș, în 20 noiembrie și 2 decembrie 1889).

²⁰ *Scrisori către I. Bianu*, IV, p. 356-357 (I. Slavici către I. Bianu, în 1 decembrie 1889).

²¹ *Ibidem*, p. 364 (I. Slavici către I. Bianu, în 12/24 ianuarie 1890).

²² Șerban Polverejan, Nicolae Cordoș, *Mișcarea memorandistă în documente (1885-1897)*, Cluj, 1973, p. 143.

au fost ridicate problema finanțării ziarului sibian din fonduri P. N. R. și susținerea din aceeași sursă a cheltuielilor lui Ioan Macavei și Septimiu Albini, condamnați în ultimul proces. Oricum, la începutul lui octombrie încă nu fusese primit niciun ban, iar Brote s-a văzut nevoit să îi reamintească lui Ioan Rațiu, președintele partidului, de hotărârile luate:

„În urma înțelegerii noastre luate la Cluj am crezut de cuviință a încuraja pe cei doi condamnați prin aceea că le-am spus că Partidul național se va îngriji de ei. (...) Aveam cuvânt a zice și unora și altora aceste, fiindcă afară de înțelegerea avută cu D-Voastră în special, am luat în ședința Comitetului central electoral hotărâri cari angaja și într-o parte și într-alta Partidul național. Comitetul a decis contragerea unui împrumut pentru a ajutama în mod grabnic presa periclitată și totodată convocarea conferinței naționale”²³.

Există și o altă opinie, a istoricului Pavel Teodor, care a susținut că E. Brote se referea la ședința C. C. E. din februarie 1890, de la Cluj. Dată fiind distanța cronologică nefirească de lungă și formularea: „Și mi-ar părea foarte rău dacă în această privință m-aș deosebi acum de vederile colegilor mei din Comitet, care consimțeau cu mine la Cluj cu ocazia **ultimei** (subl. n.) noastre întruniri”²⁴, credem că în niciun caz nu poate fi vorba de respectiva întrunire, ci de cea din septembrie, organizată la insistențele tribunistului și în care, așa cum reiese din rândurile de mai sus, a avut loc un aranjament între gruparea sibiană și conducerea P. N. R. În acest caz, cei 4662 fl. alocați conform registrelor pentru „Tribuna”²⁵ au ajuns la ziar după sus-amintita scrisoare a lui Brote, deci abia de la sfârșitul anului 1890 se poate vorbi de susținerea cotidianului sibian de către P. N. R. Campania de strângere a 10000 fl. începuse mai devreme, în octombrie, în clasicul stil al împărțirii pe cercuri a contribuțiilor financiare: de exemplu, la Arad, V. Mangra avea de strâns 500 fl.²⁶

În aceeași perioadă însă, în România fuseseră adunați aproape 2500 franci pentru ajutorarea „Tribunei”²⁷, bani cu care s-au făcut abonamente și s-au cumpărat cărți din „Biblioteca populară”, deoarece o subvenție directă era periculos de realizat, la această acțiune participând și I. Slavici²⁸. Jocul liberalilor, aflați în acel moment în opoziție, de sprijinire a unei facțiuni din mișcarea națională nu a scăpat adversarilor conservatori și nici agenților diplomatici austrieci și germani de la București²⁹.

²³ Dr. Ion Rațiu și Emilia Rațiu, *Corespondență*, I, *Scrisori primite, 1866-1895*, București, 1994, p. 81 (E. Brote către I. Rațiu, în 2 octombrie 1890).

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ Teodor Pavel, *Partidul național român și acțiunea memorandistă*, Cluj-Napoca, 1994, p. 35.

²⁶ Marius Eppel, *Vasile Mangra. Activitatea politică 1875-1918*, Cluj-Napoca, 2004, p. 48.

²⁷ Ion Breazu, *Între Ioan Paul și Septimiu Albini (trei scrisori inedite)*, în „Țara Bârsei”, X, 1938, 4-6, p. 383-384 (I. Paul către S. Albini, în 28 septembrie 1890).

²⁸ E. Glück, D. Vatamaniuc, T. Bugnariu, *op. cit.*, I, p. 120 (I. Slavici către E. Brote, în 7 octombrie 1890).

²⁹ T. Pavel, *Mișcarea românilor pentru unitate națională și diplomația Puterilor Centrale (1878-1895)*, I, Timișoara, 1979, p. 221, 290-291.

Ziarul a mai depășit o criză în 1891 și a subzistat cu fonduri de la P. N. R. și parțial de la „Liga pentru unitatea culturală a românilor”³⁰, deși opinia generală era că „*îi sosise sfârșitul*”. La 17 mai 1891, comitetul acționarilor a decis intrarea în procedură de lichidare, urmând ca „Institutul tipografic” să fie scos la licitație. Se urmărea, de fapt, trecerea „Tribunei” în proprietatea unuia dintre membrii redacției, pentru a nu mai exista presiuni din partea acționarilor, în special dinspre A. Mocioni, asupra liniei politice a articolelor³¹. Pe parcursul aceluiași an s-a încercat din nou sporirea abonamentelor în România, în acest scop Ioan Russu-Șirianu fiind trimis în România³².

În primăvara anului 1892, „Institutul tipografic” a fost scos la licitație, desfășurată „cu plic închis”. Din memorialistica lui Slavici aflăm că a fost câștigată de E. Brote, care își vânduse ferma și vitele de rasă pentru a concura cu Alexandru Mocioni, devenind astfel unic proprietar al ziarului³³.

Noua stare de lucruri a redresat temporar situația financiară a „Tribunei”, cu atât mai mult cu cât gazeta sibiană devenise oficiul Partidului Național Român, fiind susținută din fondurile acestuia³⁴. În luna ianuarie a anului 1894, în urma unei crize redacționale provocate de divergențele dintre vechii tribuniști și Ioan Rațiu³⁵, „Institutul” și ziarul au trecut în proprietatea formală a Comitetului Central Electoral, fiind însă păstrat vechiul colectiv redacțional fidel lui Eugen Brote. Finanțarea externă a „Tribunei” și a publicațiilor anexe a continuat în toată această perioadă, însă nu dinspre liberali, aflați în opoziție, ci din partea conservatorilor, cu care I. Rațiu menținea strânse legături³⁶.

Luptele politice interne din regatul României s-au repercutat însă curând și asupra cotidianului sibian. Un moment dificil a fost reprezentat de discursul liderului liberal D. A. Sturdza de la sala „Orfeu” (septembrie 1894), în cadrul căruia au fost făcute publice sumele trimise de guvernul conservator în Transilvania pentru a sprijini școlile din Brașov, dar și publicații ale mișcării naționale³⁷. Deși „Tribuna” nu se afla pe lista prezentată, finanțările par a fi fost sistate, deoarece în luna decembrie a aceluiași an, Tit Liviu Albini, pe atunci director fictiv al „Institutului”, îi scria fratelui său Septimiu, refugiat la București,

³⁰ E. Hodoș, *op. cit.*, p. 73-74 (S. Albini către E. Hodoș, în 16 iunie 1891).

³¹ E. Brote, *Un memoriu politic. Cestiunea română în Transilvania și Ungaria*, București, 1895, p. 139.

³² Gabriel Ștrempel, *Din activitatea lui I. Russu-Șirianu la „Tribuna”*, în vol. *Centenarul revistei „Transilvania”*, Sibiu, 1969, p. 153.

³³ I. Slavici, *Tribuna și tribuniștii*, p. 59-60.

³⁴ Ș. Polverejan, N. Cordoș, *op. cit.*, p. 346-354 (*Situația „socotelilor” Partidului Național Român din perioada 1 septembrie 1893 – 1 decembrie 1894*).

³⁵ Pentru detalii: Gheorghe Iancu, *Valeriu Braniște (1869-1928) la „Tribuna” din Sibiu (1893)*, în „Anuarul Institutului de Istorie «G. Bariț» din Cluj-Napoca”, XLIV, 2005.

³⁶ M. Eppel, *op. cit.*, p. 71-72; *Correspondența lui George Moroianu (1891-1920)*, I, ediție îngrijită, introducere, note și comentarii de Șerban Polverejan, Cluj-Napoca, 1981, p. 297.

³⁷ E. Brote, *op. cit.*, Anexe, p. 370-371.

că apelase la o sursă alternativă pentru prelungirea apariției ziarului: banii din fondul destinat monumentului lui Avram Iancu³⁸.

Afacerea „fondului Iancu” a reprezentat, în epocă, unul dintre cele mai savuroase subiecte de polemici și acuze în interiorul mișcării naționale, amănunțele sale putând face ele însele, separat, obiectul unui studiu. Istoriografia a evitat să insiste asupra sa, poate și deoarece implica acuzații de escrocherie și delapidare la adresa câtorva dintre figurile importante ale tribuniștilor, inclusiv a lui I. Slavici. „Fondul Iancu” fusese deschis în martie 1894, de către I. Russu-Șirianu. Acesta, aflat în închisoare, donase banii adunați de consăteni și destinați susținerii financiare a familiei sale pentru ridicarea unui monument la mormântul lui Avram Iancu³⁹. „Tribuna” și „Foaia Poporului” au deschis în acest sens colecte, publicând liste de subscripții, iar sumele care au scăpat de confiscarea autorităților maghiare au fost strânse de redacția sibiană.

În decembrie 1894, constrâns de necesități financiare, T. L. Albini a utilizat 1700 fl. din acest fond pentru a acoperi cheltuielile redacționale ale cotidianului sibian, în speranța că tribuniștii aflați în emigrație, în special E. Brote, îi vor convinge pe liberali să trimită bani pentru a acoperi acest „împrumut”⁴⁰. Deoarece sumele așteptate nu mai veneau, T. L. Albini a apelat din nou la „fondul Iancu”, în februarie 1895, luând, probabil, încă 1800 de fl. Am ajuns la această concluzie în urma descoperirii cererilor pe care el le-a adresat lui I. Slavici, în octombrie 1895, când, după ieșirea memorandiștilor din închisoare, trebuia să justifice bilanțul „Institutului” în fața proprietarului de drept, Ioan Rațiu. Fostul lider tribunist era rugat să îi elibereze două chitanțe, una de 1500 fl., cealaltă de 2000 fl., datate decembrie 1894, respectiv februarie 1895, ca și cum T. L. Albini ar fi transferat „fondul Iancu” în România. În aceeași epistolă, trimisă prin intermediul fratelui său, S. Albini, se cereau de la București alți bani pentru susținerea financiară a ziarului⁴¹.

I. Slavici i-a expediat actele cerute, însă evenimentele au luat o turnură nefavorabilă din cauza noii crize a „Tribunei”, în urma căreia I. Rațiu a eliminat din conducerea ziarului, în decembrie 1895 – ianuarie 1896, întregul grup al vechilor tribuniști⁴². Îndată după preluarea cotidianului sibian, gruparea Rațiu a început atacurile împotriva foștilor redactori, printre acuze numărându-se și cele de delapidare a „fondului Iancu” de către T. L. Albini și I. Slavici.

³⁸ Biblioteca Academiei Române din București (B. A. R.), Corespondență, S 5 (18)/CCV (T. L. Albini către S. Albini, în 27 decembrie 1894).

³⁹ *Aradul și mișcarea memorandistă*, II, editori E. Glück, Nicolae Roșuț, Arad, 1974, p. 35 (I. Russu-Șirianu către Nicolae Lăzărescu, în 10 martie 1894).

⁴⁰ B. A. R., Corespondență, S 5 (17) / CCV (T. L. Albini către S. Albini, în 10 decembrie 1894).

⁴¹ Idem, S 5 (30) / CCV (T. L. Albini către S. Albini, în 17 octombrie 1895).

⁴² George Bogdan-Duică, *Partea mea în criza „Tribunei”*. *Câteva lămuriri de George Bogdan-Duică – publicist*, Orăștie, 1896, p. 14-16; N. Cordoș, *Din frământările Partidului Național Român transilvănean între anii 1894-1898*, în „Acta Musei Napocensis”, 37-38, 2000-2001, p. 192-193.

Deoarece în cadrul anchetei inițiate de autorități fostul director al „Tribunei” a făcut public actul primit de la I. Slavici, iar acesta din urmă a declarat că banii ar fi fost depuși la Banca Națională, în rândul opiniei publice românești din Ardeal au început să circule o serie de zvonuri privind utilizarea fondurilor de către tribuniști în scopuri private:

„În legătură cu un entrefile al «Gazetei» ar trebui să primiți o știre din București, după care banii lui Iancu ar fi la Slavici – (...) la poliție e o declarație a lui – și ar trebui întrebat, că nu cumva i-a investit cu procente în locul de casă cumpărat de el în B. cu 35.000 franci. O bombă la timp! Moșii care au avut în secolul trecut încredere în Trif au dat alb în acesta lui Slavici. Istoria se repetă”⁴³.

„... Cei doi nemțoi, Slavici mănăcă bine la Măgurele și Brote arendășește pe la Tecuci; ambii păpară și fondul lui Iancu mare rușine. Până acum se credea că ardelenii sunt cinstiți, azi trec de coțcari”⁴⁴.

Conștient de impactul politic al aflării adevărului, Slavici a insistat constant ca T. L. Albini să nu dezvăluie adevărata destinație a utilizării banilor: „Iar astă vară, când eram în București, mi-a zis dl. Slavici, că pentru bunul lumii să nu se audă că fondul Iancu s-a făcut mere-pere, căci ar fi și politicește și moralicește nimicitor pentru noi – înțelegând dânsul sub noi pe vechii tribuniști – ne-ar discredita pentru totdeauna și ne-ar face imposibilă pentru viitor orice acțiune politică. Drept aceea, să spunem la toată lumea că fondul este la dânsul în păstrare”⁴⁵. Acesta, neavând de ales, a acceptat compromisul, petrecând mai bine de un an în arest preventiv, timp în care, prin intermediul lui I. G. Bibicescu, directorul Băncii Naționale a României, și al senatorului I. Pr. Dumitrescu, a fost colectată suma utilizată din „fondul Iancu”⁴⁶.

Consecința a fost că, în cele din urmă, T. L. Albini a fost judecat, dar achitat, în 1899, după ce banii, strânși între timp de liberali, fuseseră trimiși înapoi în Transilvania și confiscați de autorități. Între timp, desfășurarea procesului și noile probe îi convinseseră chiar și pe inamicii politici de nevinovăția sa:

„Sibiu, 15 decembrie 1899

Frate Aurel!

Azi pentru întâia dată iarăși după trei zile de boală am ieșit pe un sfert de oră. Am întâlnit pe Șt. C. Pop de la Arad, care m-a asigurat că Albini a fost total achitat (deci nu pe baza lipsei de dovezi). Și tribunalul a recunoscut în motivare, că el a dus banii de fapt în România la I. Slavici, pentru ca să-i scape de confiscare.

Bietul om, coleg al meu nenorocit, a stat 13 luni în detenție, nevinovat după însăși sentința tribunalului, deci echitatea cere să se repare greșita informație luată după «Tribuna» în «Gazetă».

⁴³ Arhiva Muzeului memorial „Casa Mureșenilor” din Brașov, doc. 3407 (Amos Frâncu către Aurel Mureșanu, în 23 octombrie 1896).

⁴⁴ Idem, doc. 3719 (Teofil [?] către A. Mureșanu, în 28 octombrie 1897).

⁴⁵ B. A. R., Corespondență, S 5 (34) / CCV (T. L. Albini către S. Albini, în 26 februarie 1897).

⁴⁶ Idem, Arhiva Septimiu Albini, II Varia, 1, f. 44-45.

Bine știau ei, că banii-s la Slavici, fiindcă la poliție – dosarul Iancu – erau chitanțele lui Slavici, ei au vrut însă să dezguste pe români și să folosească justiția pentru confiscare, care lui Perczel i-a fost rușine s-o facă.

*Te felicit pentru admirabilii articoli. La înălțime. Te sărută al tău nefericit amic,
Amos⁴⁷.*

Concluzia ce poate fi trasă după înșiruirea de cifre, date, nume și evenimente din paginile anterioare este aceea că întreaga existență a „Tribunei”, între 1884 și 1895, a stat constant sub semnul neajunsurilor financiare, compensate cum s-a putut mai bine, prin apelul la surse externe sau interne, prin compromisuri politice de moment sau colecte publice. Singurul an în care știm cu certitudine că afacerile au mers bine a fost 1886, contabilitatea „Institutului tipografic” fiind, în rest, „peticită” cu ajutoare substanțiale din partea P. N. R. sau dinspre liberalii bucureșteni. În momentul în care ambele surse au fost sistate (liderii mișcării naționale erau închiși, iar politica liberală de obținere a guvernării a impus ignorarea „amicilor” ardeleni), Tit Liviu Albini, în calitate de director al ziarului, s-a văzut nevoit să apeleze la singura sursă de lichidități la îndemână: „fondul Iancu”. Deoarece ajutorul liberal a întârziat mai mult decât era așteptat, criza „Tribunei” a dus la descoperirea evaziunii și a determinat un lanț de falsuri în acte și declarații, finalizat, într-un mod mai fericit decât s-ar fi așteptat acuzații, prin simpla confiscare a banilor, trimiși în final din România de către autorități. Istoriografia nu a insistat niciodată asupra acestei chestiuni, preferând să dea credit variantei tribuniștilor, conform căreia banii ar fi fost trimiși la București pentru a fi salvați de autoritățile maghiare, transformându-i astfel în niște mici eroi ai cauzei pe cei care utilizaseră banii din colectă pentru a susține oficiosul facțiunii lor politice.

The Financing of “Tribuna” Newspaper from Sibiu and the “Iancu Funds” Business (1884-1899)

Abstract

The study is a synopsis of the financial history of the “Tribuna” newspaper, from Sibiu, during the first period of its existence (1884-1895). Until the major crisis from 1895-1896, the paper was financially supported at first by a group of wealthy people from Brașov and Sibiu, then by funds from The National Liberal Party in Romania and from The Romanian National Party in Hungary. When both sources ceased the financing, in 1895, the director, Tit Liviu Albini, used money from “The Iancu funds” (a fund raised for a monument on the tomb of Avram Iancu) to ensure the paper’s daily issuance, hoping that subsequent funds from The National Liberal Party in Romania will cover the defalcation. But before the money could arrive, because the editors didn’t agree with the leaders of The Romanian National Party in Hungary, they were dismissed from the newspaper and also charged by the authorities for the missing sum. They received fake receipts from Bucharest, proving they would have placed the money in deposit at the National Bank of Romania, and, in time, some members of the National Liberal Party sent the missing amount of money back to Hungary, where they were confiscated by the authorities. For the editors it was a happy ending because, instead of appearing as defaulters they were seen as national heroes who tried to save the money from the hungarian police, by sending them to Romania.

⁴⁷ Arhiva Muzeului memorial „Casa Mureșenilor” din Brașov, doc. 3441 (A. Frâncu către A. Mureșanu, în 15 decembrie 1899).